תוספתא · מהדורת ליברמן · סדר מועד

תוספתא שקלים (ליברמן)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא שקלים (ליברמן)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-שקלים-ליברמן/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 8

פרק א

א בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין ומתקינין את הדרכים ואת הרחובות שחולחלו בימות הגשמים, פרק למועד, סמך לעולי רגלים, כדי שיהו מותקנין בשלשה רגלים אילו.

ב בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין וחופרין בורות שיחין ומערות, ומתקנין את המקוות ואת אמת המים. כל מקוה שיש בו ארבעים סאה כשר להקוות עליו, ושאין בו ארבעים סאה ממשיכין לו אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה, כדי שיהא כשר להקוות עליו.

ג בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין ומפקירין את הכלאים, שהפקר בית דין הפקר, ופטור מן המעשרות. מצא כלאים בכרם, מותר משום גזל, ופטור מן המעשרו', בשדה, אסור משום גזל, וחייב במעשרות.

ד בחמשה עשר בו שלוחי בית דין יוצאין ומציינין מקום הטומאה, כדי שלא יהו הרבים נתקלין בו.

ה אין מציינין לא על הסלע, ולא על הגדר, אלא על אבן קבועה. אין מניחין את הציון במקום הטומאה אלא במקום טהרה, סמך לטומאה, והמאהיל עליו טמא. מצא אבן אחת מצוינת, אע"פ שאין מקיימין כן, המאהיל עליה טהור. מצא שתים, המאהיל ביניהן טמא, על נביהן טהור. אין מציינין לא על בשר המת, ולא על עצמות המת, שאין מטמאין באהל. אין מציינין אלא על השדרה ועל הגלגלת, שמטמאין באהל.

ו משישבו במקדש התחילו למשכן. משכנו ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות צבור קריבין מהן. משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתך בבשרו בשביל לרפואתו, כך אמ' הקב"ה משכנו ישראל על שקליהן, כדי שיהו קרבנות הצבור קריבין מהן, מפני שקרבנות הצבור מרצין ומכפרין בין ישראל לאביהן שבשמים. וכן מצינו בתרומת שקלים ששקלו בני ישראל במדבר, שנ' ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל וגו'.

ז לוקחין מן הגוים קרבנות צבור בכסף, ומקבלין מהן עולות, ושלמים, עופות, ומנחות, עצים, ולבונה, ומלח, דברי ר' יוסה הגלילי. אמ' לו ר' עקיבא אפי' אתה יושב ודורש כל היום, אין מקבלין מהן אלא עולה ושלמים בלבד. אין מקבלין מהן נדבה להקדיש בדק הבית, ואם הקדישו הקדישן הקדש.

ח אפטרופין ששקלו על ידי יתומים, הרי אלו חייבין בקולבון. השוקל שקל חייב בקולבון דברי ר' מאיר, וחכמים אומרי' השוקל שקל פטור מן הקילבון. השוקל שני דינרין חייב בקילבון, הנותן סלע ונוטל שקל חייב שני קילבונות דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' קילבון

אחד. כמה הוא קילבון, מעה כסף, אחד מעשרים וארבעה כסף לסלע דברי ר' מאיר, וחכמים אומ' חצי מעה של ארבעה איסרות. קילבונות הללו מה היו עושין להן, נופלין לשקלים דברי ר' מאיר, ר' לעזר או' לנדבה, ר' שמעון שיזורי או' רקועי זהב, צפוי לבית קדש הקדשים, בן עזיי או' שולחנין באין ונוטלין אותן בשכרן.

ט המפריש שקלו ואבד והפריש אחר תחתיו, ולא הספיק להקריב עד שנמצא הראשון, והרי שניהן עומדין, זה וזה שקלים. הראשון יפול לחדתין, והשיני יפול לעתיקין.

י המפריש שקלו והוציאו, הרי זה מעל. המוציא שקלו מחברו, הרי זה מעל. לקח בו קיני זבין, קיני זבות, קיני יולדות, המביא חטאתו ואשמו מן ההקדש, השוקל שקלו זוזיו מן ההקדש, כיון שלקח מעל דברי ר' שמעון, וחכמים אומ' לא מעל עד שיזרקו הדמים.

יא אין מביאין מנחות, ונסכים, ומנחת תודה, ולחמה של תודה, מן הטבל, ומן התרומה, ומן המעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו, וממעשר שיני והקדש שלא נפדו, מן המדומע, מן החדש, ומפירות שביעית, ואם הביא הרי אילו פסולין, ואין צריך לומ' מן הערלה, וכלאי הכרם.

יב מותר יין ליין, מותר שמן לשמן, מותר מלח למלח, מותר עצים לעצים, מותר לבונה ללבונה, מותר בזיכין לבזיכין, מותר גזירין לגזירין, מותר מצורעי' למצורעין. אם אמ' לנזיר זה, למצורע זה, מותרו נדבה. מותר עניים לעניים, מותר שבוין לשבויין, ואם אמ' לעני זה, לשבוי זה, מותרו שלו. מותר מתים למתים, מותר המת ליורשיו, ר' מאיר אומ' מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו. ר' נתן אומ' מותר המת בונין לו נפש על גבי קברו, או יזלח לו זלח לפני מטתו. אין גובין כסות בכסות, ואין פודין שבוי בשבוי, ואין ממחין ביד הפרנסין על כך.

פרק ב

א אי זהו פרס הפסח, פרס העצרת, פרס החג, ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' אין פחות מחמשה עשר יום קודם לרגל. למה כותבין על הקופות אלף, בית, גימל, מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשנה. שלמה ראשנה, מוציאין מן השניה, שלמה שניה מוציאין מן השלישית, שלמו שלשתן, הגיע זמן תרומה לתרום תורמין מן החדשה, ואם לאו, תורמין מן הישנה.

ב נכנס לתרום את הלשכה, היו מפשפשין בו בכניסה וביציאה, ומדברין עמו משעה שנכנס עד שעה שיצא, לקיים [מה] שנ' והייתם נקיים מה' ומישראל, ואו' ועשית הישר והטוב בעיני ה'. הטוב בעיני שמים, והישר בעיני אדם דברי ר' עקיב', ר' ישמעאל אומ'

אף הישר בעיני שמים, ואומ' ומצא חן ושכל טוב בעיני אלים ואדם. הכריעו חכמים לקיים דברי ר' ישמעאל, שנ' כי תעשה הישר בעיני ה' ואין כאן טוב, ואומ' אל אלים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע.

ג תרם את הראשונה, ואמ' הרי זו מארץ ישראל על כל ישראל, וחיפה בקטבליאות, מפני שאנשי סוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השנייה, וא' הרי זו מעמון וממואב ומכרכין המוקפין לארץ ישראל, וחיפה בקטבליאות, מפני שאנשי בבל באין ושוקלין עליה.

ד תרם את השלישית, ואמ' הרי זו מבבל וממדי וממדינות הרחוקות מארץ ישראל, על כל ישראל ולא היה מחפה. זו היתה עשירה מכולם שהיו בה איסטראות של זהב ודריאכונות של זהב. שמט קטבליאות ונתערבו השירים, ולא היה מערבן בשל אשתקד, שמא יצטרכו לתרום, ונמצאו תורמין מן הישנה.

ה תורמין על המשכון, ועל הגבוי, ועל העתיד לגבות דברי ר' מאיר, ר' יוסה או' תורמין על המשכון, ועל הגבוי, אבל לא העתיד לגבות. ר' שמעון בן לעזר אומ' לא היו עושין כן אלא באחרונה, שמא יצטרך אחד מבני ארץ ישראל, ונמצא שוקל עם בני בבל. ומועלין בהן כל שנתן, עברה שנתן אין מועלין בהן, ואילו ואילו נופלין ללשכת בדק הבית.

ו הנשים היו אורגות בפרכות, בית גרמו היו עושין מעשה לחם הפנים, בית אבטינס היו עושין מעשה הקטרת, נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. הסירות והיעים והמזמרות והמזרקות, וכלים שהכהנים נאותין בהן, באין מתרומת הלשכה. מזבח הזהב וכלי שרת בגדי כהנים ובגדי כהן גדול עץ ארז ואזוב ושני תולעת באין משירי הלשכה. כבש פרה, אבא שאול אומ' כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן. בנאו הראשון ולא שמש עליו ומת, אף שלא שמש עליו, אין חבירו משמש עליו, אלא סותרו ובונה אחר תחתיו, ויותר מששים ככרות של זהב יוצאות עליו. פר הבא על כל המצות ושעירי ע"ז כתחלה היו מגבין להן דברי ר' יהודה, ר' שמעון או' מתרומת הלשכה היו קריבין.

ז כל קרבנות צבור קריבין באחד בניסן, בא החדש בזמנו קריבין מן החדש, ואם לאו, קריבין מן הישן. נתנדבו מעצמן כשירין, ובלבד שימסרום לצבור.

ח הפרנסין שהותירו מעות לעניים, לא יקחו בהן פירות למחצית שכר, מפני הפסד עניים, אבל לוקחין בהן משער הזול לשער היוקר. אי זהו קייץ המזבח, שלוקחין את העולות ומקיצין בהן את המזבח. המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות צבור, יינתנו לאומנין בשכרן דברי ר' עקיבא. אמ' לו בן עזיי אינה היא המדה, אלא הפועל שעושה מלאכה בהקדש, בין במנה ובין במאתים, לא יאמר תנו לי פרה במנה, וטלית זו בחמשים זוז, שאין הקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות בלבד.

ט כיצד הן עושין, מפרישין מהן שכר האומנין ומחללין אותן על מעות האומנין, ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחין אותן מתרומת הלשכה.

י המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח, זכרים ונקבות, ר' ליעזר אומ' זכרים ימכרו לצרכי זבחי עולות, ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים, ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית, ר' יהושע אומ' זכרים עצמן ייקרבו עולות, ונקבות יימכרו לצרכי זבחי שלמים, ויביא בדמיהן עולות. ר' יוסה ור' שמעון או' דברי ר' ליעזר הן הן דברי ר' יהוש', ודברי ר' יהושע הן הן דברי ר' ליעזר.

יא אחד לשלשים יום משערין את הלשכה. כל מי שמכר להן יינות שמנים וסלתות, ואמ' תנו לי מעותי מן המטבע היוצא במדינתי, אין שומעין לו. ואם נשפכו בעזרה, נשפכו לו. אם יש לו להביא מתוך ביתו הרי זה מביא, שלא היו אילו אלא למי שאין לו.

יב אחד לשלשים יום תורמין את הלשכה. כל מי שמכר יינות שמנים וסלתות, רצה לחזור בו בתוך שלשים יום אין שומעין לו, אלא הולך אצל גזבר וגזבר מעמידו אצל שולחני. רצה או' לו תן לי מיד בפחות מעכשיו, אין כן משם ריבית, ולא מפני שהוא קודש, אלא אף המוכר חפץ לחברו על מנת ליתן לו כל שנים עשר חודש, רצה אומ' לו תן לי בפחות מעכשיו, אין כן משום ריבית.

יג אחד לשלשים יום תורמין את הלשכה. כל שמכר להן יינות שמנים וסלתות, או' להן תנו לי מן המטבע היוצא במדינתי, אין שומעין, אלא הולך אצל גזבר, וגזבר קודח ונותן לו מן המטבע העולה בידו לפי חשבון. רצה, מעמידו אצל שולחני, ושולחני נוטלן ממנו ונותן לו מן מטבע היוצא ממדינתו לפי חשבון כל המטבע בירושלם מפני כך.

יד אילו הן הממונין שהיו במקדש, יוחנן בן גודגדא על נעילת שערים, בן טוטפת על המפתחות, בן דיפאי על הלולב, בן ארזא על הדוכן, בנימן על התנורים, שמואל על החביתין, בן מקליט על המלח, בן פלך עץ על העצים.

טו שלשה גזברין מה הן עושין, בהן היו פודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני, וכל מלאכת הקדש בהן היתה נעשית בהן. שבעה אמרכלין מה הן עושין, שבעה מפתחות העזרה בידן, רצה אחד מהן לפתוח אין יכול עד שיתכנסו כולן. נתכנסו כולן, אמרכלין פותחין, וגזברין נכנסין ויוצאין. ולפי כבוד היו נכנסין והיו יוצאין. אמ' ר' יהודה למה נקרא שמו אמרכל, מפני שמר על הכל. היו כשרים בכהנים, בלוים, בישראל. מי שיש לו בן, בן קודם, אח, אח קודם. כל הקודם בנחלה קודם בשררות, ובלבד שינהג כמנהג אבותיו.

טז ארבעה חותמות היו במקדש. חוטא היה מביא לוגו עמו, חוטא דל, כדברי בן עזיי, היה מביא לוגו עמו. כשם שהיתה לשכת חשאין במקדש כך היתה בכל עיר ועיר, מפני שעניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשיי.

יז שלש עשרה השתחואות היו במקדש. ר' יהודה או' כנגד שער השתחואה, כנגד פרצה שחייה. ושאר השתחואות שבמקדש שעל גבי קרבן חובה היו, קבע היו. וכאן וכאן לא היתה שחייה, אלא כריעה ופשיטה בלבד.

יח ר' ליעזר אומ' ארון גלה לבבל, שנא' לא יותר דבר אמר ה', ואין דבר אלא דברות שבו. ר' שמעון אומ' הרי הוא אומ' ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה', אילו הן כלי חמדת בית ה', זה ארון. ר' יהודה בן לקיש או' ארון במקומו ניגנז, שנ' ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקודש אל פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה.

פרק ג

א שלשה עשר שופרות היו במקדש וכתו' עליהן תקלין חדתין, ותקלין עתיקין, קיני, וגוזלי עלה, עצים, ללבונה, זהב לכפורת, ששה לנדבה. תקלין חדתין שבכל שנה ושנה, ועתיקין, שלא שקל אשתקד שוקל שנה הבאה, אילו ואילו נופלין לשירי לשכה.

ב קינים. האומ' הרי עלי קן מביא דמי קינו ונותן לשופר. הביא בפחות אין מקבלין, הביא ביותר כהן נוטל דמי קינו ונותן לשופר, והמותר אל יפול לשופר של נדבה, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן קינים ומקריבין אותן חציין חטאות וחציין עולות.

ג האשה שנתנה דמי קינה לשופר אוכלת בזבחים לערב. ר' יהודה או' לא היה שופר לקינין, מפני התערובות, אלא האומ' הרי עלי תרין מביא ונותן לשופר של תרין, בני יונה, מביא ונותן לשופר של בני יונה.

ד עצים. האומ' הרי עלי עצים מביא דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר, כהנים מקלחין אותן, ולוקחין בהן עצים ומקריבין אותן לגבי מזבח. ניאותין בהן, ואין מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ פטור. אבל אם אמ' הרי עלי שני גזירי עצים אילו לגבי מזבח, מביא שני גזירי עצים (ונותן לשופר), כהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן לגבי מזבח, ואין ניאותין בהן, אבל מועלין בהן, ואם הקריבן בחוץ חייב דברי ר', וחכמים או' אם הקריבן בחוץ פטור. אילו ואילו נופלין ללשכת דיר העצים.

ה לבונה. האומ' הרי עלי לבונה מביא דמי קומץ לבונה ונותן לשופר, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן לבונה, ומקריבין אותה לגבי מזבח.

ו זהב. האומ' הרי עלי זהב מביא דמי דינר זהב ונותן לשופר, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן זהב, ועושין אותן רקועי זהב לבית קדש הקדשים.
ז ששה לנדבה. כנגד מותר חטאות, ואשמות, ומותר קיני זבין וקיני זבות, וקיני יולדות, ומותר קרבן נזיר, ומצורע.
ח האומ' מנה זו לנדבה, סלע זו לנדבה, מביא ונותן לשופר של נדבה, כהנים מקלחין אותן ולוקחין בהן עולות, הבשר לשם והעורות של כהנים.
ט מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר, ובהר הבית חולין. ובירושלם, בשאר ימות השנה חולין. ובשעת הרגל הכל מעשר. אמ' ר' יוסה אילו דברי בית שמיי, ובית הלל או' לעולם מעשר, חוץ מן הנמצאים בהר הבית בשאר ימות השנה שהן חולין.
י בשר שנמצא בעזרה מחרוזות מותר, שאין בשר הקדש מחרוזות, שעל גבי אשפה בכל מקום אסור.
יא גוי שהביא שלמיו, נתנן לישראל, ישראל אוכלן, נתנן לכהן, הכהן אוכלן. גר שמת וביזבזו ישראל את נכסיו, ואחר כך נודע שהן של הקדש, מוציאין מידן.
יב אמ' ר' יוסה שמעתי שהאוכל קדשי קדשים לאחר זריקת דמים משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, ר' ישמעאל בי ר' יוחנן בן ברוקה או' משלם קרן וחומש לכהנים. כהנים לוקחין בהן שלמים ומקריבין אותן לגבי מזבח.
יג פרוכת ארכה ארבעי' אמה ורחבה עשרים אמה, והיתה נארגת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב. אחרת היתה שם, ארכה עשרים אמה ורחבה עשר אמות והיתה נארגת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רוקם. והיתה פרוסה על פתחו של היכל מבחוץ, ר' יהודה או' זו שמוציאין אותה מבפנים היתה מקופלת אחד לשנים ושנים לארבעה, היתה פרוסה על פתחו של היכל מבחוץ. אמרו לו מי ששימש בקדושה חמורה יחזור וישמש בקדושה קלה?
יד דבר אחר, בזו כת' מעשה חושב ובזו כת' מעשה רוקם. ר' נחמיה אומ' מעשה חושב שני פרצופות, מעשה רוקם פרצוף אחד, אלא זו שמוציאין אותה מבפנים היתה מקופלת אחד לשנים ושנים לארבעה, והיתה נתונה בעליה כנגד התחתונה, שנ' והבדילה הפרכת לכם.
טו ר' חנינא בן אנטיגנוס או' שתי פרכות היו שם, אחת פרוסה ואחת מקופלת, נטמאת פרוסה פורסין את המקופלת. מערב יום הכפורים מכניסין את החדשה ומוציאין את הישנה.

טז בשר קדשי הקדשים שנטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה, בין בפנים ובין מבחוץ, בית שמיי או' הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ, ובית הלל אומ' הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמ' בולד הטומאה בפנים, ר' ליעזר אומ' מה שנטמא באב הטומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בחוץ, ושנטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים, ר' יהודה אומ' ר' ליעזר או' כדברי בית שמיי, ר' עקיבא או' כדברי בית הלל.

יז איברי תמיד שאמרו נותנין למטה, נותנין מחצי כבש ולמטה במזרח, ושאמרו נותנין למעלה, נותנין מחצי כבש ולמעלה במערב.

יח ר' חנניא בן עקשיא אומ' אילו ואילו נותנין מחצי כבש ולמטה, אלא שהתמידין במערב ומוספין במזרח, ושל ראשי חדשים נותנין תחת כרכב המזבח מלמטה.

יט ואי זהו כרכב המזבח, בין קרן לקרן, מקום הילוך רגלי הכהנים ואילך.

כ גר מעוכב לוכל בזבחים עד שיביא קינו. הביא פרידה אחת אוכל בזבחים לערב.

כא כל חייבי קינין שבתורה חציין חטאות וחציין עולות, חוץ מקינו של גר שאע"פ שהן של חובה שתיהן עולות. רצה להביא חובתו מן הבהמה יביא, עולות בהמה לכפוריו יצא, מנחות ונסכים לא יצא, לא אמרו קן אלא להקל עליו. הביא לצרעתו יחזור ויביא לכפרתו, לנזירותיו, יחזור ויביא לכפרתו.

כב קינו של גר אין נוהגת אלא בפני הבית, וצריך להביא מעכשיו, רבי שמעון אומר אין צריך להביא מעכשיו, מפני תקלה.

כג מפני מה אמרו שקלים אין נוהגין אלא בפני הבית, לפי שאין תורמין מן הישנה.

כד ומפני מה אמרו בכורים אין נוהגין אלא בפני הבית, משום שנ' ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, כל זמן שיש לך בית יש לך בכורים, אין לך בית אין לך בכורים.

כה כהן גדול אין נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן נמשח שבעה ונתרבה שבעה. אע"פ שלא נמשח שבעה ונתרבה שבעה ועבד, עבודתו כשירה. כהן הדיוט אין נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן הביא עשירית האיפה משלו, ועובדה בידו. אע"פ שלא הביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו, ועבד, עבודתו כשיר.

כו בן לוי אין נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן למד חמש שנים, שנ' זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה, ולהלן הוא אומ' ומבן שלשים שנה, אם נאמ' מבן חמש ועשרים למה נאמ' מבן שלשים, ואם נאמ' מבן שלשים למה נאמ' מבן חמש ועשרים, אלא כל אותן שנים שבין חמש ועשרים עד בן שלשים היה למד, מיכן ואילך מקריבין אותו לעבודה.

מיכן אמרו כל שאינו מראה סימן טוב במשנתו בתוך חמש שנים שוב אינו מראה, ר' יוסה אומ' שלש, שנ' ולגדלם שנים שלש.

כז זקן אין מושיבין אותו בלשכת הגזית אלא אם נעשה דיין בעירו, משנעשה דיין בעירו מעלין ומושיבין אותו בהר הבית, משם מעלין ומושיבין אותו בחייל, משם מעלין ומושיבין אותו בלשכת הגזית.

סליק פירקא

וסליקא מסכתא